

posebnu vrijednost. Od utvrđivanja povezanosti Krka s predratnim radničkim pokretom i organizacijama, održavanja tih veza nakon okupacije i unatoč režimu okupacije, odnosno aneksije Krka od strane Italije, dani su prikazi brojnog stanja članstva i organizacija KPK, Skoja, simpatizerskih grupa, NOO-a, spremnog oružja, prvih partizana na Krku početkom travnja 1942, propagandnog rada, vlastitih naklada i distribucije partizanske štampe, precipacivanja boraca i oružja s otoka na kopno. Posebno mjesto daje se otoku Krku u poglavlju: »Namjere neprijatelja nisu ostvarene — Bataljon »Goranin« u toku ofenzive — Neprijatelj je ofanzivu proširio i na otok Krk«, u kome je donesena najcjelovitija kronologija zbivanja na Krku u prvoj polovini i ljetu 1942. godine. U svemu, ova je knjiga dobar ilustrator uklopljenosti pučanstva otoka Krka u narodnooslobodilački pokret Kvarnerske regije u prvim godinama rata, a time je i dobar prilog zavičajnoj povijesti.

Nikola Crnković

DANILO RIBARIĆ, Borbeni put 43. istarske divizije, Zagreb 1969.

Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske u Zagrebu objavio je 1969. god. u izvanrednoj nakladi djelo Danila Ribarića: »Borbeni put 43. istarske divizije«, posvećeno 25. obljetnici njenog osnivanja i priključenja Istre, Cresa i Lošinja Hrvatskoj i Jugoslaviji.

Knjiga je podijeljena na pet dijelova. U uvodu, nakon prologa autora i urednika, dan je curriculum nekih povijesnih socijalno-političkih zbivanja u Istri do 1941. god. Izbor iznesenih činjenica i način njihova povezivanja ne predstavlja najspretniju uvedbu čitalaca u bitnu problematiku najnovije istarske povijesti, niti je dovoljno objašnjeno i obrazloženo ono na čemu je ona utemeljena.

Autor je zahvatio cijelu povijest NOR-a u Istri, te bi, po tome, knjizi bolje odgovarao naslov »Borbeni put Istre«. Istina, prikazu bor-

bi 43. divizije dano je najviše prostora, ali je i pregled razvoja NOR-a do njenog osnivanja obrađen na 80 strana, a to je trećina knjige.

U prvom poglavlju opisani su najvažniji momenti oslobodilačkog pokreta i borbe od 1941. do kapitulacije Italije 1943. godine. To je pretežno građa iznesena već u djelu »Istra i Slovensko primorje« u nakladi izdavačkog poduzeća »Rad«, Beograd 1952, ali su iznesene i neke nove činjenice i podaci.

U drugom, znatno opširnijem poglavlju prikazan je razvoj NOR-a u Istri od općeg narodnog ustanka nakon kapitulacije Italije do formiranja 43. istarske divizije. Bez dvojbe je da je ovo najzanimljiviji period najnovije istarske prošlosti. To je prijelomno razdoblje, jer je u njemu, kao nikad do tada, narod pokazao svoje opredjeljenje i jedinstvenost izraženu u borbenoj spremnosti da ostvari svoje nacionalno i socijalno oslobođenje. To su svakako najveći i najsvetiji trenuci Istre. Autor se, nažalost, ograničio samo na narativno opisni prikaz tog razdoblja. Iskušenja izazvana njemačkom ofenzivom Wolkenbruch i regeneracija oslobodilačkog pokreta nakon toga zaključni su dio ovog poglavlja, u kome prevladavaju nizovi citata memoarske građe i pojedinih arhivskih dokumenata bez dovoljno kritičnosti.

Na preko 150 strana obrađena je sama tema knjige — formiranje istarskih brigada i 43. divizije i njihove operacije do kraja rata. Za razliku od prvih dijelova knjige, u kojima je, pored vojničkih, opisan razvoj političkih prilika i narodnooslobodilačkog pokreta u cjelini, ovo poglavlje sadrži isključivo vojnoorganizatornu i operativnu tematiku.

Prilozi sadrže šest prijepisa tabelarnih pregleda brojnog stanja, naoružanja i bojne djelatnosti 43. divizije, pregled rukovodećeg kadra od osnivanja divizije do kraja rata i popis palih boraca. Tu treba pribrojiti i fotodokumentarni prilog, koji se sastoji iz 16 fotokopija zapovijedi, proglašenja, letaka i divizijskih novina, 14 ratnih fotografija jedinica i 6 fotografija spomenika i spomen ploča. Pored toga u tekstu ima 6 operacijskih karata, te dvije for-

macijske sheme. Knjiga završava kazalima skraćena, zasebno geografskih i osobnih imena, čime je upotpunjen instrumentarij za efikasnije služenje knjigom.

Na izradi popisa skoro tri tisuće palih boraca iz Istre radila je pored autora posebna komisija Saveza boraca NOR-a Istre. Na manjkavosti tog popisa ukazalo je i uredništvo u predgovoru, ali samo načelno, uz poziv čitaocima na suradnju za dopune i ispravke. Manjkavosti tog popisa su tolike da je ovakav stav uredništva i nakladnika neprihvatljiv. Polazeći od toga da se za 25 godina, koliko nas dijeli od završetka rata, **moralo učiniti** bar to da se sastavi spisak poginulih, frapira činjenica da se objavljuje takav netačan i nepotpun spisak: u njemu nema onih pripadnika istarskih jedinica koji nisu rođeni Istrani, (izuzetak čini popis Talijana iz Italije koji su opravdano navedeni); izostavljeni su poginuli politički radnici, odbornici i drugi aktivisti, imena poginulih Talijana pisana su etimološki, ali u mnogim slučajevima i samo fonetski; nije bilo tačnih kriterija u pogledu granice na sjeveru i istoku Istre, pa su u spisku i ona imena kojih po nekom teritorijalnom principu ne bi trebalo biti; za Istru kao višenacionalnu pokrajinu trebalo je uz ostale podatke uvesti i nacionalnost itd.

Uredništvo je ovo djelo nazvalo monografijom, što ona nije već je samo dobra spomenica publicističko-memoarskog karaktera. Način na koji je pisac izložio politička i vojna povijesna zbivanja predstavlja jednodimenzionalnu narativnu deskripciju. Učinio je to kao sudionik tih zbivanja s puno emotivne i političke angažiranosti i s puno dobrih nakana. Redanjem, povezivanjem, citiranjem i prepričavanjem dokumentarne i memoarske građe i uklapanjem vlastitih uspomena stvorena je kronologija zbivanja u kojima autor vidi i daje samo epsku stranu, lišenu političkih i vojnostručnih analiza. Najvrednije je što se iz cijelog djela može dobiti pregled sadržaja izvora kojima se pisac služio i koje je naveo u fusnotama.

Nikola Crnković

PETI KONGRES POVJESNIČARA JUGOSLAVIJE

Savez povijesnih društava Jugoslavije organizirao je u Ohridu od 5. do 7. rujna 1969. godine 5. kongres povjesničara Jugoslavije. Za priredbu ovog skupa preuzeo je skrb domaćin Društvo na istoričarite na Makedonija.

U okviru pretkongresne djelatnosti održani su: međunarodni simpozij »Pokreti otpora na Balkanu tijekom drugog svjetskog rata«, simpozij o pedagoško-metodskom obrazovanju nastavnika povijesti i savezno savjetovanje arhivskih radnika. Već su ovi skupovi 3. i 4. rujna okupili veliki broj znanstvenih i stručnih radnika u Ohridu, tako da se na Kongresu povjesničara našlo preko tisuću sudionika, od kojih najviše prosvjetnih radnika.

Temeljna tematika Kongresa bili su etnički i nacionalni procesi u našim zemljama pa je pretežan broj tema (66) bilo iz perioda 19. i 20. stoljeća, dok je sva starija povijest bila zastupljena sa 16 tema. Rad se odvijao na plenumu i u tri sekcije. Od predviđene 82 teme, dvije su obrađene na plenumu, sedamdesetak u sekcijama; desetak autora nije došlo na Kongres pa su njihovi prilozima izostali.

Većina referenata je tek na Kongresu u Ohridu doznala da je vrijeme čitanja saopćenja ograničeno na svega dvadeset minuta, pa su gotovo svi morali kratiti svoje sastavke, što je pretežno išlo na uštrb znanstvene komponente.

Od 16 autora iz SR Hrvatske bilo je 7 profesora i docenata Filozofskog fakulteta u Zagrebu, 7 suradnika iz ostalih znanstvenih i prosvjetnih institucija u Zagrebu, te po jedan autor iz znanstvenih institucija Rijeke i Zadra.

Prošlost krajeva kvarnersko-istarske regije tretirana je u tri znanstvena saopćenja, čiji su autori: viši naučni suradnik Historijskog instituta JAZU dr Ivan Erceg (»Struktura stanovništva i njen preobražaj — sjevero-jadranskim lukama tokom 18. st.«), asistent Sjeverojadranskog instituta JAZU u Rijeci, prof. Petar Strčić (»Počeci

**KRČKI
ZBORNIK**

1

**KRK
1970**

KRČKI ZBORNIK

POVIJESNOG DRUŠTVA OTOKA KRKA
PODRUŽNICE POVIJESNOG DRUŠTVA HRVATSKE

SVEZAK 1

Urednički odbor:

dr BRANKO FUČIĆ

PETAR STRČIĆ (glavni urednik)

dr NIKOLA ŠPANJOL

RIKARD ŽIĆ

RUDOLF ŽIĆ

Ovaj je svezak uredio:

PETAR STRČIĆ

Nacrt korica:

dr BRANKO FUČIĆ